

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vähittäiskaupan
aukioloajoista**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vähittäiskaupan aukioloajoista.

Esityksen pääasiallisena tavoitteena on selkeyttää vähittäiskauppojen aukioloaikaa koskevia säännöksiä kuitenkin siten, että lähikauppojen asema turvattaisiin.

Vähittäiskaupat voisivat olla avoinna sunnuntaisin kello 12:sta kello 18:aan paitsi isänpäivän ja jouluaaton välisenä aikana kello 12:sta kello 21:een. Juhlapäivinä kauppojen olisi kuitenkin oltava kiinni.

Laki ei koskisi sellaisia päivittäistavara-kauppoja, joiden vakituisessa liiketoiminta käytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 400 neliometriä, muutoin kuin juhlapäivien osalta, jolloin näiden kauppojen tulee olla suljettuina.

Arkisin kauppojen aukioloajat olisivat nykyiset. Joului- ja juhannusaaton kaupat tulisi sulkea kello 12. Huoltoasemalta tapahtuvan kioskimyyntiä vastaavan myynnin myyntipinta-ala voisi olla enintään 400 neliometriä.

Aukiolosäännökset koskisivat myös haja-asutusalueelle perustettavia kaupan suuryksiköitä. Nykyiseen tapaan laki sisältäisi luettelon niistä kaupan muodoista, jota laki ei koske.

Ehdotus sisältää myös säännöksen elinkeinonharjoittajan mahdollisuudesta pitää liikkeensä suljettuna kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä ainakin yhtenä päivänä viikossa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kauppojen aukiolon sääntely Suomessa pohjautui 1700—1900 -luvulla rikoslainsäädäntöön ja rajoitukset koskivat työntekoa ja kauppojen aukioloa sapattina. Arkisin aukioloaika oli vapaa. Vuoden 1919 laissa (ns. liikeapulaislaki) arkiakuoloajaksi säädettiin kello 8—18 ja lauantaisin kello 8—17. Maito-, leipä- ja kukkakauppojen aukioloajat jätettiin kunnanvaltuustojen päätettäväksi, mutta niidenkin sunnuntaiaukioloaika rajattiin kahteen tuntiin aamupäivällä. Lain peruste oli työsuojelullinen ja aukioloaikojen ohella siinä säädettiin muun muassa työajoista, kesälomista ja ylityökorvauksista. Laki antoi työntekijöille myös mahdollisuuden kieltäytyä sunnuntaityöstä. Vuonna 1934 aukioloa ja työoloja koskevat säännökset erotettiin eri laiksi. Aukioloaikoihin ei tullut merkittäviä muutoksia. Vuonna 1946 sunnuntaiaukiolo kiellettiin myös maitokaupoilta.

Aukiolosäännöksiä on lievennetty asteittain 1960-luvulta lähtien. Keskeiset uudistukset olivat 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa tapahtunut ilta-akuolon salliminen kello 20:een asti ja sen jatkaminen edelleen kello 21:een asti 1990-luvulla sekä sunnuntaiaukiolon salliminen kesäkuukausina sekä joulukuussa. Samalla myös määrätuille kauppanaloille on sallittu vapaa aukioloaika sekä siirretty poikkeuslupien myöntäminen kauppa- ja teollisuusministeriöstä lääninhallituksille. Myös kioskin määritelmä on muutettu vastaamaan muodostunutta käytäntöä. Niin sanotun luukkumääritelmän sijasta kioski määriteltiin vakinaisessa liiketoimintakäytössä olevan neliömetrimäärän perusteella. Vuoden 2000 merkittävimmät uudistukset olivat ympärivuotisen sunnuntaiaukiolon salliminen myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin päivittäistavarakaupoille sekä luopuminen viidestä kauppa- ja teollisuusministeriön määräämästä aukiolosunnuntaista ja sunnuntaiaukiolon salliminen kaikille kaupoille touko- ja marraskuussa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloista annetun lain (1297/2000), jäljempänä aukioloaikalaki, mukaan ammattimaista vähittäiskauppaa sekä parturi- ja kampaamoliikettä voi harjoittaa arkisin kello 7:stä kello 21:een sekä lauantaisin kello 7:stä 18:aan. Uudenvuodenaattona ja vapun aattona liikkeet tulee sulkea kello 18 sekä joulun ja juhannusaattona kello 13.

Sunnuntaina päivittäistavarakaupat, joissa vakinainen liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 400 neliometriä, saavat olla avoinna kello 12:sta 21:een. Päivittäistavarakaupalla tarkoitetaan kauppaa, jonka myynnistä pääosa on elintarvikkeita. Elintarvikkeiden osuus on noin 80 %. Lisäksi päivittäistavarakauppojen tuotevalikoimaan kuuluvat juomat, tupakkatuotteet, teknokeemiantuotteet, kodin paperit ja lehdet sekä päivittäiskosmetiikka. Päivittäistavarakaupoissa voidaan myydä vähäisessä määrin muita jokapäiväisessä toiminnassa tarvittavia välttämättömyyshyödykkeitä. Varsinkin maaseudun pienten taajamien päivittäistavarakaupat saattavat myydä tai välittää kausittain myös muita tavanomaisia tarvikkeita.

Muut vähittäiskaupat sekä parturi- ja kampaamoliikkeet voivat olla sunnuntaina avoinna touko-, kesä-, heinä- ja elokuussa sekä marras- ja joulukuussa kello 12:sta kello 21:een.

Kauppaa ei saa harjoittaa kirkollisena juhlapäivänä (=joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuoden päivä, loppiaainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä), vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä eikä itsenäisyyspäivänä. Kuitenkin viimeisenä perättäin sattuvasta kirkollisesta juhlapäivästä myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin suuruiset päivittäistavarakaupat voivat olla avoinna neljä tuntia kello 8:n ja 18:n välillä.

Lääninhallitukset voivat erityisestä syystä poikkeusluvalla sallia aukiolon muinakin aikoina. Erityisenä syynä pidetään liikkeen sijaintiin, matkailuun, yleisötapahtumiin tai vastaaviin tilanteisiin liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat palvelujen kysyntään.

Lain 4 § sisältää luettelon niistä kaupan erityismuodoista, joita laki ei koske. Vapaa aukioloaika on muun muassa kioskikaupalla ja siihen verrattavalla kaupalla sekä haja-asutusalueella sijaitsevilla vähittäiskaupoilla.

Haja-asutusalueella sijaitsevalla kaupalla tarkoitetaan asemakaavalla vahvistetun kaupungin, kuntakeskuksen tai muun siihen rinnastettavan tiiviin asutuksen ulkopuolella sijaitsevaa kauppaa.

Kioski ja siihen verrattavasta kaupasta säädetään lain 5 §:ssä. Tällaista kauppaa saa harjoittaa liikehuoneistosta, jossa kioskikaupan vakinaisessa liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 100 neliometriä, sekä muun muassa huoltoasemalla olevasta ajoneuvojen varaosien ja varusteiden kaupaa varten varustetusta tilasta.

Kioskikaupassa myytävää tavaravalikoimaa on rajoitettu. Siellä ei saa myydä yli 1 000 markkaa (168,18 €) maksavia 1) kulutasepänteoksia ja kelloja; 2) tekstiilejä, laukuja, vaatteita ja jalkineita; 3) valokuvausalan ja optisen alan tuotteita; 4) kodinkoneita ja viihde-elektroniikkaa; 5) konttorikoneita; eikä 6) maa- ja metsätalousteknikkoja. Elintarvikkeiden myynnissä ei ole rajoituksia.

Aukioloaikalaki ei koske myöskään muun muassa autokauppaa, apteekkeja, kukkakauppaa, koti- ja käsiteollisuustuotteiden myyntiä, taidemyyntiliikkeissä tai julkisissa tiloissa tapahtuvaa taidemyyntiä eikä sellaisen näyttelyiden järjestämistä, joissa myydään arvoltaan vähäisiä näyttelyn teemaan liittyviä tuotteita tai joiden yhteydessä ei tapahdu myyntiä.

Palvelualoista aukioloaikalaki koskee ainoastaan parturi- ja kampaamoliikkeitä. Säännökset eivät liene vaikuttaneet partureiden ja kampaamoiden liiketoimintaan. Muut palvelutoimintaa harjoittavat liikkeet, kuten videovuokraamot, suutarit tai kauneushoitolat, voivat tarjota palvelujaan kuluttajille ilman aukiolorajoituksia.

Päivittäistavarakaupat ovat laajalti hyödynneet sunnuntiaukioloa. Aukiolosäännök-

siin 400 neliömetrin rajan asettaminen aiheutti luonnollisesti isojen valintamyymälöiden määrän lisääntymisen ja pienten supermarketien määrän vähentymisen. Myös myynnin kehitys oli pienten päivittäistavaramyymälöiden kannalta suotuisa ensimmäisen keran moneen vuoteen. Erikoiskauppojen aukioloaikoja lainsäädännön väljentyminen ei muuttanut paljonkaan. Aukioloaikoja ja nykyisen lain vaikutuksia on selvitetty keväällä 2006 eduskunnalle annetussa valtioneuvoston selonteossa vähittäiskaupan rakenteesta, muutoksista ja kauppaa koskevista erityisyyksistä (VNS 3/2006 vp).

Yhteenvedona vähittäiskaupan aukioloajoista valtioneuvoston selonteossa todetaan seuraavaa:

- Lain tavoite parantaa lähikaupan kannattavuutta ja kilpailuasemaa suhteessa suuriin myymälöihin ja kioskeihin on toteutunut.

- Päivittäistavarakaupalla on pääasiassa myönteiset kokemukset ja näkemykset tähänastisesta sunnuntiaukioloaikojen vapauttamisesta. Erikoiskaupan liiton näkemykset ovat edelleen kielteiset. Sunnuntiaukiolo on osoittautunut erikoiskaupalle kannattavaksi vain joulunalusviikoilla.

- Työvoiman löytäminen sunnuntiaukioloa varten ei ole ollut ongelmallista. Työntekijöiden kokemat suurimmat hankaluudet sunnuntiaukioloa varten on vaihtelut elämäntilanteen mukaan. Yhden hengen talouksissa suurimmat hankaluudet liittyivät sosiaalisen elämän ja lapsiperheissä perheen yhteisen ajan järjestämiseen.

- Vähittäiskaupan henkilöstön määrä on vuosina 2001—2004 lisääntynyt noin 9 000 henkilötuntivuosella. Sunnuntiaukioloaikojen laajentamisen vaikutusta tähän on vaikea arvioida.

- Nykyisen kaltainen sääntely johtaa aina joidenkin kauppamuotojen suosimiseen. Kilpailuneutraaliteetin näkökulmasta tätä ei voida pitää perusteltuna. Toisaalta lain tavoitteena oli tukea pienten päivittäistavara-kauppojen toimintaedellytyksiä niin, että kaupankäynti ei keskittyisi suuriin myymälöihin eikä päivittäistavara-kauppa ohjautuisi enenevässä määrin kioskeihin ja huoltoasemille.

- Eri tahojen kannat vaihtelevat aukioloaikojen vapauttamisesta nykyisten aukioloaikojen supistamiseen. Erikoiskaupan piirissä nykyisiä sunnuntiaukioloa pidetään riittä-

vinä kun taas päivittäistavarakaupan piirissä nähdään sunnuntaikaupan laajentaminen perusteltuna. Kuluttajien keskuudessa aukiolon laajentamiselle on kannatusta. Lähes kaikkien tahojen mielestä kauppojen aukiolojärjestelmää pidetään vaikeaselkoisena.

TNS Gallupin tekemän selvityksen (Kauppojen aukiolotutkimus; Päivittäistavarakauppa ry, Syyskuu 2008) mukaan suomalaisista 91 prosenttia oli käynyt kesällä 2008 sunnuntaisin kaupassa. Säännöllisesti sunnuntaios-toksia oli tehnyt 28 prosenttia, silloin tällöin lähes 50 prosenttia ja pari kertaa 15 prosenttia vastaajista. Vastaajista 9 prosenttia ei asi-oinut lainkaan sunnuntaisin viime kesänä. Säännöllisesti asioivien määrä on pienempi kuin kahtena edeltäneenä vuonna, mutta toisaalta silloin tällöin asioineiden määrä on noussut.

Saman selvityksen perusteella kauppojen aukioloa sunnuntaisin piti erittäin tarpeellise-na 20 prosenttia, melko tarpeellisena 33 prosenttia, yhdentekevänä 16 prosenttia, melko tarpeettomana 18 prosenttia ja 13 prosenttia erittäin tarpeettomana.

Huoltoasemien kehitys lähimmän kymmenen vuoden aikana on johtanut toimialan laajentumiseen päivittäistavarakaupan ja toisaalta ravitsemistoiminnan suuntaan. Tällaista toimintaa on harjoitettu aikaisemminkin, mutta kehitys on saanut merkittävästi vauhtia suurten kaupparyhmittymien kehittämästä konseptoidusta liiketoiminnasta, joka parhaiten pystyy vastaamaan kuluttajan muuttuviin tarpeisiin.

S-ryhmän ABC-liikennemyymälässä on polttonestemyynti, myymälä ja ravintola. ABC-market on perusyksikkö, joita on lukumääräisesti eniten. ABC-asetat sijaitsevat yleensä pääteiden varrella taajaman tuntumassa. Kesko puolestaan on uudistamassa Neste-asettien yhteydessä olevat ruokakaupat kauppiasvetoisiksi K-marketeiksi. Neste on markkinajohtaja Suomessa polttoainemyynnissä. Isoja liikennemyymälöitä on ABC-ketjun ohella rakentanut Teboilyhtymä. Teboilin asemaverkoston konsepti-uudistus käynnistyi vuonna 2008. Suurten ketjujen ohella myös yksittäiset yrittäjät ovat alkaneet kehittää omia konseptiaan uudistuneessa huoltamokaupassa.

2.2 Muut maat ja Ahvenanmaan maakunta

Ruotsissa aukioloajat vapautettiin kokonaan vuonna 1972. Ruotsissa kaupat ovat viikkoa kohden avoinna suunnilleen yhtä paljon kuin Suomessa. Arkisin suurimmilla päivittäistavarakaupoillakaan aukioloajat eivät yleensä yllä pituudessaan Suomen tasolle. Sen sijaan yli puolet liikkeistä on säännöllisesti avoinna sunnuntaisin, erityisesti niin sanotut convenience store -tyyppiset pienmyymälät. Kaupunkialueilla lähes kaikki kaupat ovat avoinna sunnuntaisin.

Virossa ei ole kauppooja koskevaa aukiolo-lainsäädäntöä. Aukioloaikoja koskevat säännökset kuuluvat kunnallisen päätöksenteon piiriin. Käytännössä kauppa voi itse päättää aukioloajoistaan. Esimerkiksi hypermarketit ovat Tallinnassa yleisesti auki kello kahdeksasta kello yhteentoista illalla. Aukioloaikojen sääntelyä ei ole myöskään Latviassa eikä Liettuaissa.

Norjassa ei kaupoilla ole arkisin aukioloaikarajoituksia. Sunnuntaisin kaupat ovat periaatteessa kiinni paitsi kolmena sunnuntaina ennen joulua.

Tanskassa kaikki kaupat voivat olla avoinna maanantaista kello 6:sta lauantaihin kello 17:sta vuorokauden ympäri. Sunnuntaisin kaupat voivat olla avoinna joka kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina ja kaikkina sunnuntaina joulukuussa ennen joulua kello 10—17 sekä lisäksi kuutena muuna sunnuntaina. Päivittäistavarakaupoilla, joiden liikevaihto on alle 29,8 miljoonaa kruunua eli noin 4 miljoonaa euroa, on vapaa aukiolo.

Englannissa ja Walesissa pinta-alaltaan yli 280 neliömetrin liikkeet voivat olla auki sunnuntaisin kello 10—18 välillä kuusi tuntia. Pienemmillä liikkeillä on vapaa aukiolo. Sunnuntaisin kaupat ovat auki myös Irlannissa, Belgiassa, Portugalissa ja Luxemburgissa. Kauppojen aukioloaikaa koskevia säännöksiä ei ole Euroopan unionissa harmonisoitu. Yleisesti kehitys EU-maissa on mennyt kohti vapaampia aukioloaikoja.

Ahvenanmaalla ei ole aukioloaikarajoituksia. Lainsäädäntövalta kuuluu tältä osin maakuntapäiville.

2.3 Nykytilan arviointi ja uudistustarpeet

Talousvaliokunta katsoo valtioneuvoston selonteosta antamassaan mietinnössä (TaVM 17/2006 vp), että nykyistä aukiolosäätelyä on ainakin syytä selkeyttää niin, että se vastaa paremmin kuluttajien ja kaupan elinkeinon tarpeita. Nykyinen säätely voi johtaa myös keinotekoiisiin ratkaisuihin ja vääristää kilpailua. Samalla on syytä pohtia, onko aiheetta säännellä pelkästään yhtä palvelualaa. Säätelyä on uudistettava niin, että se on myös työntekijöiden hyväksyttävissä.

Talousvaliokunta kiinnitti huomiota myös yrittäjien valinnanvapauteen aukioloaikojen suhteen. Valiokunta totesi, että kaupparyhmittymien ja kauppakeskusten tulisikin antaa sopimuskauppiailleen harkintavaltaa myymälöiden aukipitamisessä. Siitä saattaisi olla heijastusvaikutuksia myös lähiympäristön kauppoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö tilasi kaksi asiantuntijalausuntoa aukiolosäätelyn selkeyttämisestä:

- Vähittäiskaupan aukiolosääntösten selkeyttäminen ja mahdollisten muutosten vaikutukset kauppaan. Jari Karjalainen – Pentti Kiuru, Helsingin kauppakorkeakoulu/Pienyrityskeskus – LTT-tutkimuspalvelut 1.10.2008; sekä

- Vähittäiskaupan vaihtoehtoisten aukiolosääntösten vaikutukset kuluttajille, kaupan työntekijöille sekä liikenteelle ja ympäristölle. Kuluttajatutkimuskeskuksen laajennettu asiantuntijalausunto 1.10.2008.

Näissä selvityksissä aukioloaikojen selkeyttämisen vaikutuksia tarkasteltiin seuraavien vaihtoehtojen pohjalta: 1) nykyisen säätelyn kumoaminen kokonaisuudessaan, 2) sunnuntaiaukiolon salliminen kaikille kauppoille ympäri vuoden kello 12–20 ja 3) vapaiden aukioloaikojen salliminen myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin kauppoille ja aikaan sidotun sunnuntaiaukiolon salliminen suuremmille kauppoille.

Selvityksissä vaihtoehtojen vaikutusten välillä ei nähty suuria eroja. Kysymys on lähinnä siitä, mikä vaihtoehto nähdään tässä tilanteessa kaikkien osapuolten kannalta tarkoituksenmukaisimmaksi. Molemmissa lausunnoissa parhaimpana tässä tilanteessa pidettiin vaihtoehtoa kolme. Se toisi sunnuntai-

aukioloihin yksinkertaisemman järjestyksen ja toisaalta pienille enintään 400 neliömetrin myymälöille annettu kilpailuetu säilyisi ainakin osittain. Täysin vapaisiin aukioloihin ei lausuntojen mukaan olla valmiita. Tämä saattaisi johtaa kaupan yhä voimakkaampaan keskittymiseen, josta kärsisivät erityisesti autottomat pienet taloudet.

LTT-tutkimuspalveluiden selvityksen mukaan lähikaupan markkinaosuus koko viikon päivittäistavaramyynnistä on noin 8 prosenttia. Sunnuntaimyynnin osuus on puolestaan lähikaupan viikkomyynnistä noin 15 prosenttia niinä sunnuntaina, jolloin isot kaupat ovat kiinni, ja vastaavasti noin 9 prosenttia, kun isot kaupat ovat auki. Sunnuntai on lähikaupalle keskimääräistä parempi myyntipäivä niinäkin jaksoina, jolloin isot liikkeet ovat avoinna. Suurten kauppojen aukiolo sunnuntaisin vähentää kuitenkin lähikauppojen viikkomyyntiä noin 5–6 prosenttia. Lähikauppa on laajemman sunnuntaiaukiolonsa kautta vakiinnuttanut vahvan asemansa, eikä suurten myymälöiden sunnuntaiaukiolo näytä heikentävän tätä asemaa merkittävästi. Lähikauppapalvelujen lisääntyvä tarve, polttoaineen hinnan nousu ja yleinen myönteinen suhtautuminen ilmastonmuutoksen torjumiseksi tukevat lähikaupan aseman säilymistä myös tulevaisuudessa.

Kuluttajatutkimuskeskuksen lausunnon mukaan tutkimukset eivät tue väitteitä siitä, että kuluttajat kävisivät tasaisena virtana ja aina kaupassa niiden ollessa avoinna. Arjen asiointirytmit ovat päinvastoin varsin vakiintuneita valtaväestön keskuudessa. Kauppojen aukiolon laajentaminen ei sinänsä kasvata kuluttajien ostovoimaa.

Lausunnon mukaan entistä vapaampien aukiolojen kielteiset vaikutukset ilmenevät kaupan rakenteen keskittymisenä suuriin yksiköihin. Keskittymisen vaikutukset kohdistuvat eri tavoin eri väestöryhmiin, mikä ei edistä kansalaisten tasa-arvoista kohtelua. Kehitys sopii talouksille, jotka ostavat paljon kerralla, hankkivat päivittäistavaransa vain kerran viikossa tai harvemmin ja joiden talouksissa on yksi tai useampia autoja. Tämä asiakastyyppejä on ideaalinen erityisesti isoille päivittäistavara-kauppoille, joiden kilpailuetu painottuu suurtuotannon etuihin, standardi- ja bulkkitarvikkeiden massamyyntiin muita myymälöitä hieman edullisimmilla hinnoilla

sekä asiakkaiden omaan itsepalveluun ja asiointipanosiin.

Näiden asiantuntijalausuntojen lisäksi kauppojen aukiolosta on viime vuonna tehty ainakin seuraavat tutkimukset:

- Kauppojen aukiolon laajentamisen työllisyysvaikutukset. Palkansaajien tutkimuslaitos, Heikki Taimio; 10.4.2008 ja

- Kaupan sunnuntaiaukioloajat: Vaikutukset ostokäyttäytymiseen, kaupan rakentamiseen ja tavaratoimituksiin. Pasi Holm – Henna Nivalainen; Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita N:o 108, marraskuu 2008.

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan, jos viikko-ostoja pystytään jakamaan aikaisempaa tasaisemmin eri viikonpäiville, syntyy yhteiskunnalle monenlaisia hyötyjä. Kuluttajien kannalta keskeistä on ruuhkien väheneminen. Ruuhkien väheneminen pienentää ruuhkatyövoiman tarvetta ja alentaa siten kaupan kustannuksia. Työntekijät hyötyvät siitä, että kaupalla on mahdollista tarjota aikaisempaa säännönmukaisempia työsuhteita. Hyötyjä tulee myös asiakasliikenteestä ja, mikäli asiakasvirtojen tasoittumiseen, tavarantoimitusvirtojen tasoittumiseen, tavarantoimitusliikenteessä.

Edelleen selvityksen mukaan nykyistä lähikaupalle suotua sunnuntaietua tehokkaampi tapa vaikuttaa lähikauppojen suosioon olisi esimerkiksi lähikauppaa koskevien kaavamääräyksiä uudistaminen, parkkipaikkojen lisääminen, lähikauppojen perusparannustukien ja investointitukien kehittäminen, lähikauppojen sähköverotuksen alentaminen ja kalliiden sunnuntaityökustannusten alentaminen esimerkiksi työnantajamaksujen porrastusten avulla.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että kauppojen aukioloaikojen pidentämisen vaikutukset myynnin volyymiin näyttävät kansainvälisten tutkimusten valossa sekä teoreettisesti että empiirisesti positiivisilta, ja tämä vaikutus on voimakkain suurmyymälöissä. Vaikutukset hintoihin ja työllisyyteen ovat teoreettisesti epäselviä, mutta useimmat empiiriset tutkimukset viittaavat siihen, että ne ovat positiivisia, varsinkin työllisyyden osalta. Kaikkein tuoreimmissa ja perusteellisimmissä tutkimuksissa Yhdysvaltain ja Kanadan aineistoil-

la työllisyysvaikutukset olivat melko voimakkaita.

Johtopäätöksissä todetaan edelleen, että ei ole selvää miten pitkälle suomalaisessa keskustelussa voidaan nojautua ulkomaisiin tutkimustuloksiin. Kaupan alan tilanne muun muassa kilpailun ja työvoimakustannusten rakenteen osalta on meillä siinä määrin erilainen, että suoria yleistyksiä tšekäläisiin oloihin on vaikea tehdä. Yhtenä tärkeänä esimerkkinä epävarmuustekijöistä mainittakoon se, että useimmissa ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu sunnuntaiaukiolon sallimisen johtaneen osa-aikaisten ja heikommin palkatun henkilöstön käyttöön, mutta missä määrin näin kävisi meillä, jos sunnuntaiaukiolo sallittaisiin ympäri vuoden? Toisaalta tutkija (Skuterud 2005) sai Kanadan aineistolla johtopäätökseksi, että sunnuntaiaukiolon vapautuminen pidensi vakinaisen henkilökunnan viikkotyöaikaa.

Yhteistä kaikille selvityksille on toteamus siitä, että aukioloaikoja tulisi selkeyttää. Myös hallitusohjelman mukaan kauppojen nykyistä aukiolosääntelyä selkeytetään.

Voimassa olevan aukioloaikalain vuodelta 1969 periytyvässä säännöksessä ei määritetä huoltoasemalla harjoitettavan kioskikaupan myyntipinta-alaa. Huoltoasemat ovatkin viime vuosina laajentaneet päivittäistavaramyyntiään ja muuttuneet niin sanotuiksi convenience store -tyyppisiksi kaupoiksi. Myös niin sanotut liikenneasemat ovat lisääntyneet. Merkillepantavaa on myymäläkoon kasvu. Huoltoasemien päivittäistavaroiden myyntipinta-alat ovat joissain tapauksissa ylittäneet 400 neliometriä, jolloin ne vastaavat kooltaan pientä supermarketia. Tämä on omiaan väristämään kilpailutilannetta.

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry ja Suomen Kaupan Liitto ovat 19 päivänä marraskuuta 2008 sopineet yhteisistä päälinoista vähittäiskauppojen aukioloajoiksi sekä lukuisista tähän liittyvistä työehtosopimusmuutoksista. Neuvottelutulos tulee voimaan, mikäli hallitus ja eduskunta päättävät kauppojen aukioloaikoja koskevasta laista päälinojen mukaisesti.

Neuvotteluosapuolten yhteiset päälinjat ovat seuraavat:

- Ammattimaista vähittäiskauppaa voidaan harjoittaa arkipäivisin kello 7:stä 21:een paitisi lauantaina 7:stä 18:sta ja sunnuntaisin kel-

lo 12—18 paitsi isänpäivän ja joulupäivän välisenä aikana kello 12—21.

- Niissä päivittäistavarakaupoissa, joissa vakinainen liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 400 neliometriä, voidaan kauppaa harjoittaa edellä mainituista kellonajoista riippumatta.

- Vähittäiskauppaa ei saa harjoittaa kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä eikä itsenäisyyspäivänä eikä kello 18:n jälkeen uudenvuodenaattona ja vapun aattona eikä kello 12:n jälkeen jouluaattona ja juhannusaattona. Enintään 400 neliömetrin päivittäistavarakaupat myymälät voivat olla auki enintään 4 tuntia kello 8:n ja 18:n välisenä aikana viimeisenä peräkkäin sattuvasta kirkollisesta juhlahyvästä.

- Aukiolorajoitukset koskevat liikenneasemilla olevia yli 400 neliömetrin myymälöitä. Muutoin kioski- ja siihen verrattavassa kauppa on vapaa aukiolo. Liikenneasemien myymälöissä ei kuitenkaan saa harjoittaa kauppaa jouluaatosta kello 12 joulupäivään kello 12 välisenä aikana.

Aukiololain säännökset koskevat palvelu-aloista ainoastaan parturi- ja kampaamoliikkeitä. Muut palvelutoimintaa harjoittavat liikkeet voivat olla avoinna sopiviksi katsominaan aikoina. Kun lisäksi monet parturi- ja kampaamoliikkeet ovat myyntipinta-alaltaan alle 400 neliometriä, ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää niitä sääntelyn piiriin. Parturi- ja kampaamoyrityksiä on noin 9 700 ja niissä henkilöstöä noin 10 400 (Tilastokeskus: Yritykset toimialoittain 2007).

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ehdotus pohjana on Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n ja Suomen Kaupan Liiton sopimus yhteisistä päälinjoista aukioloaikojen selkeyttämiseksi. Nykyistä selkeämpi aukiolojärjestelmä antaisi kaupalle ja sen henkilökunnalle vakaamman toimintapohjan kehittämällä kauppaa pitkäjänteisemmällä tavalla.

Tavoitteena on selkeyttää ja laajentaa kauppajen sunnuntaiaukiolon mahdollisuutta siten, että lähikauppojen palvelut säilyisivät ja että lähikaupat voisivat kilpailla myös huoltoasemien kioskimyynnin kanssa.

Laissa säänneltäisiin ainoastaan vähittäiskaupan aukioloaikoja. Täten parturi- ja kam-

paamoliikkeet voisivat muiden palvelualojen tapaan itse päättää aukioloajoistaan.

Juhlahyviä lukuun ottamatta aukiolosääntösten piiristä vapautettaisiin vakinaiselta myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin päivittäistavarakaupat. Päivittäistavaroiden tultua aikaisempaa vahvemmin mukaan huoltoasemien tavaravalikoimaan sekä palveluvalikoiman ja liiketoimintayksiköiden koon kasvettua on tasapuolisuussyistä tarpeen säätää kioskikaupalle huoltoasemilla varatun myymälätilan enimmäispinta-alasta. Päivittäistavarakauppoja vastaava 400 neliömetrin myyntipinta-alaraja asetettaisiin myös huoltoasemalta tapahtuvalle kioskimyyntiä vastaavalle myynnille. Siten huoltoasemilta tapahtuva päivittäistavaroiden myynti asetettaisiin aukiolosääntösten osalta samaan asemaan lähikaupan kanssa.

Myös antiikkitarvikkeiden ja käytettyjen tavaroitten myynti vapautettaisiin sääntelyn piiristä. Näin ollen liikkeistä tapahtuva myyntiä säänneltäisiin samalla tavalla kuin kirpputoreilla tapahtuvaa myyntiä.

Muut vähittäiskaupat voivat olla avoinna sunnuntaisin kello 12—18 paitsi isänpäivän ja jouluaaton välisenä aikana kello 12—21. Juhlapäivinä mainittujen kauppajen tulee olla suljettuina.

Ehdotuksen perusteella sunnuntaiaukiolon mahdollisuus tulee ympärivuotiseksi. Sunnuntait ovat nykyisin ja erityisesti aukiolon laajentuessa varsinkin yrittäjävetoisten kauppajen kannalta erityissääntelyä kaipaava ongelma. Ehdotuksessa tämä on huomioitu siten, että määrätuille elinkeinonharjoittajille taataan mahdollisuus pitää kauppakeskuksissa tai vastaavissa myymäläkeskityksissä liikkeensä suljettuna ainakin yhtenä viikonpäivänä.

Arkipäivien normaalit aukioloajat eivät ole nykyisin aiheuttaneet kauppakeskuksissa ongelmia. Liikkeen kiinnipitämis mahdollisuutta ei kuitenkaan ole rajattu sunnuntaihin vaan liike voi olla kiinni muunakin sovittuna päivänä.

4 Esityksen vaikutukset

Ehdotus vapauttaa pääosin myyntipinta-altaan enintään 400 neliömetrin päivittäistavarakaupat aukiolosääntelyn piiristä sekä lisää muiden kauppajen sunnuntaiden aukiolo-

aikaa vuositasolla noin 80—85 tuntia. Kaikkien kauppojen ympärivuotinen aukiolomahdollisuus heikentää jonkin verran lähikauppojen ja haja-asutusalueilla olevien kauppojen nykyistä kilpailuetua suurempiin kauppoihin nähden. Toisaalta suurempien kauppojen tulee sulkea liikkeensä kesällä sunnuntaina nykyistä aikaisemmin.

Ehdotus asettaa aukioloaikojen suhteen huoltoasemilta tapahtuvan päivittäistavaroiden kioskimyynnin kilpailullisesti samaan asemaan enintään 400 neliömetrin suuruisten päivittäistavarakauppojen kanssa.

Ehdotuksen vaikutuksia työllisyyteen on vaikea arvioida. Edellä kohdassa 2.3 tarkemmin esitettyjen tutkimusten mukaan aukioloaikojen pidentämisen vaikutukset olisivat positiivisia. Samaten aukioloaikojen vaikutukset myynnin volyymiin olisivat positiivisia etenkin suurmyymälöissä.

Kuluttajan kannalta kauppojen aukioloaika säännökset selkeytyisivät.

Parturi- ja kampaamoliikkeiden sekä antiikkitarvikkeiden- ja käytettyjen tavaroiden myynnin vapauttaminen sääntelyn piiristä ei käytännössä muuttane nykyisin noudatettuja aukioloaikoja.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Esitystä valmisteltaessa on kuultu kauppaa ja ammattiyhdistysliikettä ja ehdotus vastaa pitkälti näiden sopimusta yhteisistä päälinjoista aukioloaikojen selkeyttämiseksi. Suomen Kauppakeskusyhdistys ry on ilmoittanut, että kauppojen aukiololainsäädäntöä ja sopimusvapauteen liittyvää kauppakeskusten aukiolokysymystä ei pidä sekoittaa keskenään ja käsitellä samassa yhteydessä. Kauppojen sunnuntaiaukiolosta on myös käyty kansalaiskeskustelu Otakantaa.fi -sivustolla.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys (59/2009 vp) aluehallinnon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, joka on valmisteltu valtiovarainministeriössä, sisältää ehdotukset aluehallintovirastojen perustamisesta ja lääninhallituslain kumoamisesta. Esityksessä on ehdotettu, että lait tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Soveltamisala ja aukioloajat. Laki koskisi ammattimaista vähittäiskauppaa. Näin parturi- ja kampaamoliikkeillä olisi vapaa aukioloaika.

Pykälän 1 momentissa säädetään ne kelloajat, joiden rajoissa vähittäiskaupat voivat olla avoinna arkisin ja lauantaisin. Säännös vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädetään vähittäiskauppojen sunnuntaiaukiolosta. Muutosta nykytilanteeseen on sunnuntaiaukiolon salliminen ympäri vuoden nykyisten touko- elokuun ja marras- joulukuun sijasta. Sunnuntaisin liikkeet tulisi sulkea kello 18 nykyisen kello 21:n sijasta paitsi isänpäivän ja jouluaaton välisinä sunnuntaina, jolloin ne voisivat olla avoinna kello 21:een.

Myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin päivittäistavarakaupat vapautettaisiin juhlapyhien aukioloaikoja lukuun ottamatta sääntelyn piiristä. Tätä koskeva säännös on ehdotuksen 5 pykälässä.

2 §. Juhlapäivien aukioloajat. Pykälän 1 momentissa luetellaan ne päivät, jolloin vähittäiskauppojen tulee olla kiinni tai ne tulee sulkea normaalia aikaisemmin. Muutoksena nykytilanteeseen ehdotetaan, että jouluaattona ja juhannusaattona liikkeet tulee sulkea kello 12 nykyisen kello 13:n sijasta. Muilta osin säännös vastaa voimassa olevan lain 2 §:n 1 momenttia.

Pykälän 1 momentissa mainitut kirkolliset juhlapäivät on lueteltu kirkkolaissa (1054/1993). Kirkolliset juhlapäivät ovat joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuoden päivä, loppiainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä.

Pykälän 2 momentissa säädetään niin sanottujen kaksoispyhien myynnistä. Tällaisia kaksoispyhiä ovat toinen pääsiäispäivä ja toinen joulupäivä. Kaksoispyhien aukiolosäännös koskisi nykyiseen tapaan ainoastaan myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin päivittäistavaramyymälöitä, jotka ehdotuksen 5 §:n mukaan ovat lain soveltamisalan ulkopuolella lukuun ottamatta tässä pykäläs-

sä säädettyjä juhlapyhien aukioloaikoja. Säännös vastaa voimassa olevan lain 2 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa määritellään päivittäistavarakauppa. Sääntely vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 3 momenttia.

3 §. Poikkeushuvat. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 3 §:ää.

Lääninhallitus voi nykyiseen tapaan erityisestä syystä sallia aukiolon muinakin kuin säädettyinä aukioloaikoina ja hakijan tulee osoittaa erityiset syyt poikkeusluvan myöntämiseksi. Poikkeusta koskevassa päätöksessä voitaisiin nykyiseen tapaan määrätä ehtoja. Poikkeuslupa voisi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva ja se voitaisiin peruuttaa.

4 §. Elinkeinonharjoittajan oikeus pitää liikkeensä suljettuna. Pykälä on uusi. Pykälän mukaan elinkeinonharjoittajaa ei voida velvoittaa pitämään kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevaa liikettä avoinna kaikkina viikonpäivinä. Säännöksen tarkoituksena on taata elinkeinonharjoittajalle viikossa ainakin yksi vapaapäivä, joka voi olla sunnuntai tai joku muu viikonpäivä.

Säännöstä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin sopimukseen aukioloajoista niin vuokrasopimukseen kuin kauppiasyhdistysten keskenään tekemiin sopimukseen ja järjestylihin. Tarkoituksena kuitenkin on, että säännöksen tarjoama suoja kohdentuu vain niihin tilanteisiin, joissa elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan laatu ja laajuus sekä muut olosuhteet edellyttävät elinkeinonharjoittajan suojaamista sopimusjärjestelyitä vastaan.

Tyypillisesti suojan tarpeessa on yrittäjävetoisen vähittäiskaupan yritys, jonka sopimuskumppanina on kauppakeskuksen tai vastaavan myymäläkeskittymän edustaja. Nämä vähittäiskaupan yritykset ovat yleensä pieniä. Viime kädessä kyse on tapauskohtaisesta arvioinnista. Kyse ei olisi absoluuttisesta sopimusvapauden rajoittamisesta, vaan asiaa voitaisiin ja tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Olennaista on arvioida sopijakumppaneiden asemaa toisaalta vuokralaisena ja toisaalta liiketilan tarjoajana sekä vuokraso-

pimuksen osapuolena. Esimerkiksi eri paikakunnilla ja eri vähittäiskaupan toimialoilla suojan tarve voi olla erilainen. Selvänä voitaneen pitää, että kaupan suuret yritykset eivät olisi säännöksen piirissä.

Kauppakeskus on tyypillisesti liikerakennus, jossa myymälät ja palvelut avautuvat sisäänpäin käytäville tai keskusaukiolle. Vuokrattavan liiketilan määrä on yleensä vähintään 5 000 huoneistoneliometriä ja myymälöitä on vähintään kymmenen kappaletta. Kauppakeskuksessa on yksi tai useampi ankuri- tai veturiyrittäjä ja joukko avainyrityksiä sekä muita myymälöitä ja palveluja. Palvelut voivat olla sekä kaupallisia että julkisia. Minkään yksittäisen yrityksen osuus liiketilan kokonaismäärästä ei ylitä 50 prosenttia.

Muita vastaavia myymäläkeskitymiä ovat esimerkiksi hypermarketkeskus, ostoskeskus, kauppiastavaratalo, Retail Park tai erikoiskauppojen keskittymä.

5 §. Soveltamisalan rajoitukset. Pykälä sisältää luettelon niistä kaupan muodoista, joita laki ei koske.

Pykälän 3 kohdan mukaan vakituiselta myyntipinta-alaltaan enintään 400 neliömetrin suuruiset päivittäistavara-kaupoilla olisi juhlapäiviä lukuun ottamatta vapaa aukioloaika. Nämä liikkeet saavat nykyisin olla avoinna sunnuntaisin kello 12—21. Kaupankoon määritelmä vastaa nykyisen lain 1 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Talousvaliokunnan mietinnön 32/2000 vp mukaan myyntipinta-alaa määriteltäessä siihen lasketaan tilat, joissa myyntitoimintaa harjoitetaan, kuten tavara-alueet, käytävät sekä kassa- ja myyntitiski-alueet. Myyntipinta-alaan ei lasketa alueita, joihin vain henkilökunnalla on pääsymahdollisuus, kuten sosiaali-, säilytys- ja varastotiloja.

Kohdassa 13 ehdotetaan soveltamisalan ulkopuolelle jätettäväksi antiikkitarvaroiden ja käytettyjen tavaroiden myynti. Ehdotuksella liikkeistä tapahtuva myynti asetettaisiin aukiolosäännösten suhteen samaan kilpailulliseen asemaan kirpputoreilta tapahtuvan myynnin kanssa.

Kohdassa 17 ehdotetaan, että haja-asutusalueilla sijaitsevat kaupan suuryksiköt sekä niihin vaikutuksiltaan verrattavat myymäläkeskitymät olisivat aukiolosäännösten säännösten piirissä. Nykyisin haja-asutusalueella toimivilla kaupan suuryksi-

köillä tai vaikutuksiltaan niihin verrattavilla myymäläkeskitymillä olisi tulevaisuudessaakin vapaa aukioloaika. Säännös tästä on ehdotuksen 9 §:ssä. Haja-asutusalue on määritelty samoin kuin nykyisessä laissa.

Vähittäiskaupan suuryksikkö määritellään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 114 §:ssä. Laissa vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan yli 2 000 kerrosneliömetrin suuruista vähittäiskaupan myymälää, ei kuitenkaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa. Myymälän kerrosalaan lasketaan varsinaiseen myyntiin käytettävän tilan lisäksi kaikki myymälää palvelevat muut tilat, kuten varastot, sosiaaliset tilat, jätehuollon tilat ja muut niihin rinnastettavat tilat. Suuryksiköitä ovat muun muassa hypermarketit ja tavaratilat.

Maankäyttö- ja rakennuslain 58 §:n 4 momentissa puhutaan vaikutuksiltaan vähittäiskaupan suuryksikköön verrattavasta myymäläkeskitymästä. Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 164/2003 vp) todetaan, ettei voida esittää selvää pinta-alarajaa, jonka ylittäviin myymäläkeskitymiin säännös on tarkoitettu sovellettavaksi. Myymäläkeskitymien vaikutukset riippuvat muun ohella ympäröivien yhdyskuntien koosta, myymäläkeskitymän sijainnista yhdyskuntarakenteesta samoin myymälöiden laadusta. Kuitenkin yleensä yli 10 000 kerrosneliömetrin myymäläkeskitymillä on varsin merkittäviä vaikutuksia. Edelleen perusteluissa katsotaan, että myymäläkeskitymän vaikutuksia arvioitaessa otettaisiin huomioon vain sääntelyn piiriin kuuluvat kaupan toimialat. Siten paljon tilaa vaativan erikoistavaran myymälöitä ei otettaisi huomioon myymäläkeskitymän vaikutuksia arvioitaessa.

Myymäläkeskitymiä ovat esimerkiksi kauppakeskus, hypermarketkeskus, ostoskeskus, kauppiastavaratalo.

Muilta osin luettelo vastaa voimassa olevan lain 4 §:ää.

6 §. Kioskikauppa. Pykälä sisältää säännökset kioskikaupasta tai siihen verrattavasta kaupasta, jota laki ei 5 §:n 4 kohdan mukaan koske.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa ehdotetaan huoltoasemalta tapahtuvan kioskikaupan myyntipinta-alarajaksi enintään 400 neliometriä, mikä on sama kuin 5 §:n 3 kohdassa säädetty päivittäistavara-kaupan myyntipinta-

ala. Huoltoasemien liiketoimintapinta-alaa sinänsä ei säännellä. Muutoin kioskikaupan myynti tapahtuisi kuten nykyisin varaosien ja varusteiden kauppaa varten varustetusta tilasta.

Kioskikaupalle varatun vakituudessa liiketoimintakäytössä olevan myyntipinta-alan ylittäessä 400 neliometriä tulisi huoltoasemalta tapahtuva myynti vähittäiskaupan aukioloaikoja koskevan sääntelyn piiriin.

Tavaraluettelossa, joita kioskikaupasta ei saa myydä, hintaraja 1 000 markkaa muutetaan euroiksi ja hinta ehdotetaan nostettavaksi 168,19 eurosta 200 euroon.

Muilta osin pykälä vastaa nykyisen lain 5 §:ää.

7 §. Rangaistussäännös. Pykälä vastaa nykyisen lain 6 §:ää.

8 §. Valvonta. Pykälä vastaa nykyisen lain 7 §:ää.

9 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännös. Pykälä sisältää voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi ennen tämän lain voimaan tuloa toimintansa aloittaneisiin haja-asutusalueille sijaitseviin vähittäiskaupan suuryksikköihin ja myymäläkeskittyisiin. Nämä olisivat nykyiseen tapaan lain soveltamisalan ulkopuolella.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiesitys:

Laki

vähittäiskaupan aukioloajoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala ja aukioloajat

Ammattimaista vähittäiskauppaa saa harjoittaa, jollei tässä laissa toisin säädetä, arkipäivänä kello 7:n ja 21:n välisenä aikana, paitsi lauantaina kello 7:n ja 18:n välisenä aikana.

Sunnuntaina ammattimaista vähittäiskauppaa saa harjoittaa, jollei tässä laissa toisin säädetä, kello 12:n ja 18:n välisenä aikana. Marras- ja joulukuussa isänpäivän ja jouluaaton välisenä aikana kauppaa saa kuitenkin harjoittaa kello 12:n ja 21:n välisenä aikana.

2 §

Juhlapäivien aukioloajat

Ammattimaista vähittäiskauppaa ei saa harjoittaa kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä eikä itsenäisyyspäivänä eikä kello 18:n jälkeen uudenvuodenaattona ja vapun aattona eikä kello 12:n jälkeen jouluaattona ja juhannusaattona.

Jäljempänä 5 §:n 3 kohdassa tarkoitetuissa päivittäistavarakaupan myymälöissä saa kuitenkin harjoittaa myyntiä enintään 4 tunnin ajan kello 8:n ja 18:n välisenä aikana viimeisenä peräkkäin sattuvista kirkollisista juhlapäivistä.

Päivittäistavarakaupalla tarkoitetaan kauppaa, jonka myynnistä pääosa on elintarvikkeita.

3 §

Poikkeusluvut

Lääninhallitus voi erityisestä syystä sallia ammattimaisen vähittäiskaupan harjoittami-

sen muinakin kuin 1 ja 2 §:ssä säädettyinä aikoina. Erityisenä syynä pidetään liikkeen sijaintiin, matkailuun, yleisötapahtumaan tai vastaavaan tilanteeseen liittyvää tekijää, joka vaikuttaa palvelujen kysyntään. Lupa voidaan myöntää joko määräajaksi tai toistaiseksi.

Lupa voidaan peruuttaa, jos luvan myöntämisen olennaiset edellytykset eivät enää täyty.

4 §

Elinkeinonharjoittajan oikeus pitää liikkeen- sä suljettuna

Elinkeinonharjoittajaa ei saa sopimuksella tai siihen rinnastettavalla järjestelyllä velvoittaa pitämään kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä sijaitsevaa vähittäiskauppaliikettään avoinna kaikkina viikonpäivinä, ellei liikkeen avoinna pitämisen voida osoittaa olevan kauppakeskuksen tai vastaavan myymäläkeskityksen kannalta välttämätöntä ja elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan laatu ja laajuus sekä muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullista.

Edellä 1 momentin vastainen sopimus tai muu siihen rinnastettava järjestely on elinkeinonharjoittajaa kohtaan tehoton.

5 §

Soveltamisalan rajoitukset

Tämä laki ei koske:

- 1) apteekkeja;
- 2) lentoasemilla ja satamissa yksinomaan ulkomaanliikennettä varten varatuilla alueilla tai liikennevälineissä matkustajien tarpeisiin tapahtuvaa myyntiä;

3) sellaisia päivittäistavarakaupan myymälöitä, joissa vakituksessa liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 400 neliometriä, lukuun ottamatta 2 §:ssä säädettyjä juhlapäivien aukioloaikoja;

4) 6 §:ssä säädettyä kioskikauppaa tai siihen verrattavaa kauppaa;

5) automaateista tapahtuvaa myyntiä;

6) markkina- ja torikauppaa;

7) majoitus- ja ravitsemisliikkeissä tapahtuvaa myyntiä;

8) sairaalassa tai huoltolaitoksessa tapahtuvaa myyntiä;

9) ulkosalla, benssiini- ja huoltoasemilla sekä autokorjaamoissa ja niihin verrattavissa myyntipaikoissa tapahtuvaa moottorien poltto- ja voiteluaineiden, nesteytetyn palavan kaasun sekä ajoneuvojen varaosien ja varusteiden kauppaa;

10) autokauppaa;

11) kukkien myyntiä eikä puutarhamyymälöissä tapahtuvaa kukkien, taimien, mullan, puutarhatyökalujen ja -kalusteiden sekä muiden vastaavien tuotteiden myyntiä;

12) huutokauppaa eikä sellaisten näyttelyiden järjestämistä, joissa myydään arvoltaan vähäisiä näyttelyn aiheeseen liittyviä tuotteita tai joiden yhteydessä ei tapahdu myyntiä;

13) antiikkitarvikkeiden ja käytettyjen tavaroitten myyntiä;

14) taidemyyntiliikkeissä ja julkisissa tiloissa tapahtuvaa taidemyyntiä;

15) koti- ja käsiteollisuustuotteiden myyntiä;

16) myymäläautoja ja muuta liikkuvaa kauppaa;

17) asemakaavalla vahvistetun kaupungin, kuntakeskuksen tai muun siihen rinnastettavan tiiviin asutuksen ulkopuolella sijaitsevaa kauppaa, ellei kyseessä ole vähittäiskaupan suuryksikkö tai vaikutuksiltaan suuryksikköön verrattavissa oleva myymäläkeskittymä.

6 §

Kioskikauppa

Kioskikaupalla tai siihen verrattavalla kaupalla tarkoitetaan kauppaa, jota harjoitetaan:

1) liikehuoneistossa, jossa kioskikaupan vakituksessa liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 100 neliometriä;

2) ajoneuvosta, myyntipöydältä tai -rattailta tai muulta näihin verrattavalta myyntipaikalta taikka kantolaatikosta tai siihen verrattavasta myyntilaitteesta;

3) huoltoasemalla olevassa varaosien ja varusteiden kauppaa varten varustetussa tilassa, josta kioskikaupan vakituksessa liiketoimintakäytössä oleva myyntipinta-ala on enintään 400 neliometriä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa myyntipaikoissa ei saa myydä seuraavia tuotteita, jos niiden ilmoitettu vähittäismyyntihinta on enemmän kuin 200 euroa:

1) kultasepänteoksia ja kelloja;

2) tekstiilejä, laukkuja, vaatteita ja jalkineita;

3) valokuvausalan ja optisen alan tuotteita;

4) kodinkoneita ja viihde-elektroniikkaa;

5) konttorikoneita;

6) maa- ja metsätalouskoneita.

Kioskikauppaan verrattavaksi kaupaksi katsotaan kausiluonteisten tavaroiden myynti ulkona olevasta myyntipaikasta.

7 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikoo tässä laissa annettuja aukioloa koskevia säännöksiä, on tuomittava aukioloaika-rikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

8 §

Valvonta

Tämän lain noudattamista valvoo poliisi.

9 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista 28 päivänä joulukuuta 2000 annettu laki (1297/2000).

Tämän lain voimaantullessa voimassa ollut oikeus pitempään aukioloaikaan, kuin tässä laissa säädetään, on voimassa päätöksessä tai

määräyksessä tarkoitetun ajan, jollei päätöstä tai määräystä tämän lain nojalla muuteta tai kumota.

Tätä lakia ei sovelleta ennen tämän lain voimaan tuloa toimintansa aloittaneisiin 5 §:n 17 kohdassa tarkoitettuihin vähittäiskaupan suuryksiköihin ja myymäläkeskittyisiin.

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Työministeri *Tarja Cronberg*